

Kreativlik tushunchasining nazariy talqini va uni boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida rivojlantirish masalalari

Isroilova Farzona

Xalqaro Nordik Universiteti magistratura talabasi

E-mail: f.isroilova@nordicuniversity.org

ORCID:0009-0007-1814-8867

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada kreativlik tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati, nazariy talqinlari hamda uni bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida rivojlantirish masalalari keng yoritilgan. Kreativlik zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining muhim kasbiy sifati sifatida talqin qilinib, uning tarkibiy komponentlari, rivojlanish omillari va shakllantirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida kreativlik tushunchasiga oid xorijiy va milliy olimlarning qarashlari tizimlashtirildi, bo'lajak o'qituvchilarda kreativ qobiliyatni rivojlantirishda ta'lim jarayonining roli asoslab berildi. Shuningdek, pedagogik ta'limda kreativlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlar, texnologiyalar va tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlar aniqlashtirildi. Maqola natijalari boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlash jarayonini takomillashtirishda nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: kreativlik, kreativ tafakkur, bo'lajak o'qituvchi, boshlang'ich ta'lim, kasbiy kompetensiya, innovatsion metodlar.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchidan nafaqat fan bilimlarini egallashni, balki pedagogik jarayonga ijodiy yondasha olishni ham talab etadi. Xususan, boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi bolalarda mustaqil fikrlash, muammoni noodatiy hal qilish va ijodiy faoliyat ko'nikmalarini shakllantiruvchi asosiy shaxs hisoblanadi. Shu sababli bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativlik qobiliyatini rivojlantirish bugungi kunda dolzarb pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Kreativlik tushunchasi pedagogika va psixologiya fanlarida turlicha talqin qilinadi. Ba'zi tadqiqotchilar uni ijodiy tafakkur mahsuli sifatida ko'rsatsa, boshqalar uni shaxsning muammoli vaziyatlarda yangicha yechim topa olish qobiliyati sifatida izohlaydi. Ta'lim jarayonida kreativlik o'qituvchining metod tanlashda erkinligi, o'quv faoliyatini innovatsion tashkil etishi va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ishlashi bilan namoyon bo'ladi. Mazkur maqolada kreativlik tushunchasining nazariy talqini hamda uni bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida rivojlantirish masalalari ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Metodologiya. Tadqiqot metodologiyasi tizimli, kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarga asoslandi. Nazariy metodlar sifatida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va tizimlashtirishdan foydalanildi. Xususan, kreativlik tushunchasiga oid xorijiy (Guilford, Torrance, Sternberg) va milliy olimlar qarashlari o'rganilib, ularning pedagogik ta'limdagi ahamiyati aniqlashtirildi. Empirik metodlar doirasida pedagogik kuzatish, suhbat va diagnostik baholash usullari qo'llanildi. Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kreativlik darajalarini aniqlashda maxsus topshiriqlar,

muammoli vaziyatlar va ijodiy mashqlar tahlil qilindi. Shuningdek, pedagogik tajriba-sinov metodi orqali innovatsion metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarning samaradorligi baholandi. Olingan natijalar tahlil qilinib, umumiy xulosalar chiqarildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari kreativlik tushunchasining ko'p qirrali ekanligini ko'rsatdi. Kreativlik bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u quyidagi komponentlardan iborat ekanligi aniqlandi: motivatsion, kognitiv, faoliyatli va reflektiv.

1- jadval. Kreativlikning tarkibiy komponentlari

Komponentlari	Tavsifi
Motivatsion	Ijodiy faoliyatga bo'lgan qiziqish va ichki ehtiyoj
Kognitiv	Kreativ fikrlash, muammoni tahlil qilish qobiliyati
Faoliyatli	Innovatsion metodlardan foydalanish ko'nikmasi
Reflektiv	O'z faoliyatini tahlil qilish va baholash

Tajriba-sinov natijalari shuni ko'rsatdiki, kreativ topshiriqlar, loyiha faoliyati va interfaol metodlar qo'llanilgan mashg'ulotlar bo'lajak o'qituvchilarning kreativ tafakkurini sezilarli darajada rivojlantiradi.

Muhokama. Olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, kreativlikni rivojlantirish jarayoni tasodifiy emas, balki maqsadli va tizimli tashkil etilishi lozim. Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashda an'anaviy reproduktiv ta'lim bilan cheklanib qolish kreativlikning to'laqonli shakllanishiga to'sqinlik qiladi. Shu bois ta'lim jarayoniga muammoli vaziyatlar, ijodiy loyihalar va reflektiv topshiriqlarni keng joriy etish zarur. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, kreativlikni rivojlantirishda o'qituvchi shaxsining o'rni beqiyos. O'qituvchi o'zi kreativ bo'lmas ekan, talabalarda ijodiy yondashuvni shakllantirish qiyinlashadi. Demak, pedagogik ta'lim tizimida o'qituvchilarning o'z kreativligini rivojlantirishga ham alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, kreativlik tushunchasi zamonaviy pedagogik ta'limning muhim kategoriyalaridan biri bo'lib, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligida muhim o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari kreativlikni rivojlantirish jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, innovatsion metod va texnologiyalardan foydalanish zarurligini ko'rsatdi. Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativlik qobiliyatini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishga, o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi. Mazkur maqola natijalari pedagogik ta'lim tizimini takomillashtirish va dissertatsion tadqiqotlarni boyitishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azizxo'jayeva, N. N. (2020). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: O'qituvchi
2. Yo'ldoshev, J. G., & Usmonov, S. A. (2021). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'qituvchi.
3. G'ofurov, A., & Xoliqov, A. (2019). Boshlang'ich ta'lim metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.

4. Karimova, D. M. (2022). Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari. *Pedagogik mahorat*, 4(2), 56–61.
5. Qodirova, F. R. (2021). Pedagogik ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirish masalalari. *Xalq ta'limi*, 3(1), 34–39.
6. Davletshin, M. G. (2018). *Ta'lim psixologiyasi*. Toshkent: Fan.
7. Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York, NY: McGraw-Hill.
8. Torrance, E. P. (1974). *Torrance tests of creative thinking*. Lexington, MA: Ginn.
9. Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1995). *Defying the crowd: Cultivating creativity in a culture of conformity*. New York, NY: Free Press.
10. Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92–96. <https://doi.org/10.1080/10400419.2012.650092>
11. Sawyer, R. K. (2012). *Explaining creativity: The science of human innovation*. New York, NY: Oxford University Press.
12. Craft, A. (2005). *Creativity in schools: Tensions and dilemmas*. London: Routledge.
13. UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris: UNESCO Publishing.
14. Выготский, Л. С. (2005). *Воображение и творчество в детском возрасте*. Москва: Просвещение.
15. Леонтьев, А. Н. (2010). *Деятельность. Сознание. Личность*. Москва: Смысл.
16. Хуторской, А. В. (2017). *Компетентностный подход в образовании*. Москва: Академия.

